

(המשך מעמוד 10)

מוזיוס על מדיניות הממשלה בפרשת השיחות גולדמן נאצר.

עד עתה האמנו שאנו הולכים להילחם ולשרת במשך שלוש שנים כיוון שאין ברירה. לאחר פרשה זו — הוכח שגם כאשר יש ברירה, ולוא גם קטנה, מתעלמים ממנה. לאור זאת אנו, ורבים אחרים, חושבים כיצד להילחם במלחמה תמידית חסרת עתיד בזמן שממשלתנו מכוננת את מדיניותה כך שסיווי השלום מוחמצים.

„אנו קוראים לממשלה לנצל כל הזדמנות וסיכויי שלום. מיכתב זה לא נועד מלכתחילה לפירסום. הוא פורסם על ידי גולדה עצמה, שזוועה עלידו כפי שלא זועעה מעולם. מכתבים נוספים, מידי שמיעיסיים במקומות אחרים בארץ, הוסיפו לזעזע זה.

גולדה המזועזעת

תפרצות הזעם של הנוער הישראלי בעיקבות פרשת-גולדמן היתה בעלת השלכות בכיוונים רבים. בעולם התפרסמו תמונות ההפגנות. הן השפיעו על דעת-הקהל, ובעיקר על האינטליגנציה הצעירה בארצות הברע, שהתחילה להתרחק מישאל. במקום תמונתה של ישראל המוגדלת, הכובשת, הבלתימתפרשת, נראתה המדינה עתה באור נורמלי יותר, כחברה דמוקרטית, שבה מתרועעו גישות שונות, ושבה הנוער שואף לשלום.

השובה עוד יותר ההשפעה בעולם הערבי. בי. דעת-הקהל הערבית, ובעיקר המצרית, הושפעה עמוקות. גמאל עבד-אל-נאצר התייחס להסתמך בנאומיו על „מחנה השלום בישראל“ כעל הוכחה לכך שיתכן הסדר שלום, וכי העם הישראלי אינו שואף כולו להתפשטות.

אך ההשפעה החשובה ביותר היתה פנימית. צמרת המדינה, ובראשה גולדה מאיר אישית, זרעו עינה עד מעמקי ליבה.

עד אותו יום חיו אנשי הליכוד הלאומי בעולם דמוני פזי. הם השתכרו בסיסיות מות של עצמם, קראו את עתונת-הערב, הקיבוץ לדברי עצמם בוויו ובטלחיות, ורשעו הישלו את עצמם שקולם הוא קול העם והנוער.

לכן היה הזעזוע גדול בליכוד. למתע עמרו בפני תופעה זרה לי גמרי: דור חדש, ובראשו בני הדימוסר עצמו, המציג גישה חדשה לגמרי, הכופר בנכסי-צאן ביזל של האידאולוגיה הרשמית, המביא עימו סולברעכים משל.

אין כל ספק שמבחינה זו היתה התקוממות הנוער שלאחר פרשת גולדמן מעין חזרה כללית לקראת יוזמת-השלום של רוג'רס. היא שיכנעה את גולדה ואת רוב עמרי תיה כי הם עומדים בפני משבר של מוראל שלא היה בדוגמתו, וכי כל זילזול בסובייטיות נוסף וביא להתפרצות הרתיאסון בקרב הדיור הנושא במירב קרובותיה של המלחמה.

מכל הבחינות האלה, חב השלום חוב גדול לאותם צעירים, רובם אלמונים, שהשתתפו בהתקוממות זו.

הרוסים באים, הרוסים באים

זעזוע של פרשת-גולדמן לא נשאר בודד. כמעט ! מיד אחריו בא הזעזוע השני. בניגוד לזעזוע הפרשה, שהיה פנימי, היה זעזוע שני זה חיצוני. אך השפעתו לא היתה הרבה יותר קטנה.

הזעזוע בא עם היוודע דבר הופעתם של מייסירקוב סובייטיים במצרים, מול צה"ל.

הופעת טילי סאס-3, על צוותיהם הסובייטיים, הכניסה יטוד חדש למצב. אולם הופעת הטילים היתה שינוי מהפכני.

גם לעיני הישראלי הפשוט, שאינו מנתח את נתוני האיסטרטגיה, היתה להופעה זו כושמעות פשוטה ומובנת: ישראלים יירו על רוסים, רוסים יירו על ישראלים. המלחמה היכאה שוב לא תהיה עוד נגד צבא ערבי, אלא עם צבא אירופי, בעל משאבים בלתימוגבלים. השלום הפך בקלילה לצורך חיוני, גם בעיני הוישראל המצוי.

על רקע זה — ועל רקע התפתחות דומה בתוככי מצרים — התפתחה היוזמה המדינית, שזכתה לכינוי „יוזמת רוג'רס“.

בצעם הימים שבהם סערה פרשת גולדמן בישראל, נפגש נשיא מצרים עם יוסף סיסקו, איש החוק של משרד-החוץ האמריקאי בענייני המיזרח התיכון. לפי כל הסימ-

נים עובדו בפגישה זו הפרטים העיקריים של הסדר-שלום. סיסקו המשיך לירושלים, נפגש עם גולדה. נאצר נסע למוסקבה, לשיחות שנמשכו ונמשכו, לאפתעת העולם.

אין ספק שבשיחות אלה שיכנעו עבד-אל-נאצר ושליטי הקרמלין זה את זה לעשות את הצעד המהפכני ביותר שהעז מנהיג ערבי דעי שות בדור האחרון: להכריז בפומבי ובפה מלא על נכונותו להכיר בקיומה החוקי של ישראל ולהגיע עימה להסדר-שלום רשמי.

באחד הרגעים הגדולים של תש"ל הכריז עבד-אל-נאצר על קבלת תוכנית-רוג'רס.

השלב האחרון של המלחמה

כך עדה המסך על המערכה האחרונה של תש"ל. גולדה, וקומץ שרי מפלגת העבודה, נאלצו להחליט. דחיית יוזמת רוג'רס היתה מהווה הכרזת-מלחמה על ארה"ב, על הצבא הסובייטי, על דעת-הקהל הנאורה בישראל. קבלת היוזמה היתה הכרזת מלחמה על המיעוט הקולני, הדוגל ברעיונות ארץ-ישראל השלמה.

הממשלה החליטה להיענות ליוזמה. ההחלטה היתה מכרעת. היא הביאה, באיחור רב, לפיצוץ

הפגנה לען השלום: התקוממות תלמידי השניניות

ממשלת הליכוד הלאומי, שהקפאה כל מדיניות ישראלית במשך שלוש שנים. אולם היא לא היתה סוף-פסק.

גורמים חשובים בצמרת המדינה ראו בקבלת היוזמה רק טכסיס, בבחינת „כוח לא יגונה“, עד אשר ניתן יהיה לפוצץ את העניין. לעצם ההצעה לקבל את היוזמה חובר מראש מיסעך-חבלה, ואיום ההתפוצצות לא סר לרגע.

ביום ה-7 באוגוסט, באופן דרמאטי ומפתיע, הוכרז על הפסקת-האש. ההכרזה גרמה לפסי טיבל של שימחה בקווים ובעורף.

המועד הוקדם לפי בקשת דין, כדי לקצר את המועד שבו ניתן יהיה למצרים להזיז את כוחותיהם לתוך האזור שהוכרז עליו כעל אזור „קפאון“. דין הבין את הפיתוי לנצל את הפסקת-האש למטרה זו. אולם חיפיון זה הוכיח את עצמו כטעות: בגלל כניסת הפסקת-האש לתוקפה בי-חשכת-לילה, לא צולם האזור בדקה האחרונה, ולא הונצחה מציבת-הכוחות בצורה חד-משמעית.

טעות זו של משה דיין נוצלה — עלידי משה דיין.

היא שולבה עלידו במסכת טכסיסיו לעיכוב שיחות-יאינג ולחבלה בעמדת הממשלה — מסכת שהגמחה היתה, כנראה, יותר פוליטית-אישית מאשר מדינית-לאומית. כי באמצע טכסיס-חבלה אלה הכריז דין, לפתע, כי „אנו נמצאים בשלב האחרון של המלחמה“, מאחר שהמצרים, האמריקאים והסובייטיים גם יחד מעוניינים בשלום.

לקראת סוף תש"ל שתקו התוחתים בתעלה, ונחו הטיסיים בגיורה זו. המלחמה בין ישראל ומדינות-ערב קפאה, ובמקומה באו שתי מלחמות פנימיות: מלחמתם של שליטי מצרים, לבנון ובעיקר ירדן נגד מתנגדי השלום בעולם הערבי; — ומלחמת כוחות-השלום בממשלה וב-

ציבור הישראלי נגד מתנגדי השלום-ללא-שטחים במדינתם. כל מעשייה-הקרב, הזעזועים, המשברים, הי מאבקים וההתנגשויות בימים האחרונים של תש"ל היו על רקע זה — אף במיקרים שהתיימר, למראית-עין, להיות חלק מן המאבק הישראלי-ערבי.

דגל שחור במרומים

ק תופעה אחת חרגה בחיבותה מכלל זה — והיא שהטביעה את חותמה המבעית על שלושת הי-שבועות האחרונים של תש"ל.

יוזמת המעצמות ותוכנית-רוג'רס לא כללו גורם מכריז אחד: העם הפלסטיני.

עם זה לא נזכר כלל בהחלטת מועצת הביטחון מס' 242, מנובמבר 1967, אשר שימשה בסיס לכל יוזמות המעצמות. ממילא לא כללו התוכניות השונות שום פתרון ממשי לבעייה הפלסטינית, שום הצעה סבירה לעם הפלסטיני, המבקש לחזור לבמת ההיסטוריה בשמו, תחת דגלו, במדינתו.

ההתייחסות לעם זה כאל „פליטים“, אשר לבעייתם יש למצוא „פיתרון צדי דק“, לא יכלה לספק את הצורך הזה.

אמנם, ככל שהתקרבה הגשמת תוכנית רוג'רס, התחילו ראשי הממשלה האמריקאי, אית, נשיא מצרים ואף המלך חוסיין לתת את דעתם על נושא זה, להפליט רמזים פומביים על הצורך להקים מדינה פלסטינית בגדה ובצוועת-עזה, אולם רמזים אלה לא היו די ברורים ודי דו-חתיים כדי לשכך את ההתמרמרות של הפלסטינים בארצות-ערב, שהיה נדמה להם כי הנה מוכרים אותם שוב.

אילו הוכרז על פיתרון כזה, בתמיכת ישראל, ניתן היה, קרוב לחדא, לעקר את סכנת הפידיאון, ואולי להשפיע על חלק מהם לחדול ממאבקם, כפי שניסה עבד-אל-נאצר בשיתותיו עם יאסר עראפאת. רוב ה-עם הפלסטיני, הגר בתחום שליטת ישראל, תמך ממילא בנשיא מצריים וברעיון הסדר-השלום.

אולם בהעדר פיתרון כזה, קיב לו הפידיאון הקיצוניים ביותר תנופה חדשה — אולי בפעם הי אחרונה. מול סכנת חיפיון בידי צבאות ערב, ועל רקע החששות של המוני הפלסטינים בירדן ובי ארצות אחרות, פתחו במיתקפה הגדולה של חטיפת המטוסים, שי אילצה את חוסיין להחליט את ההחלטה המכרעת ולפתוח במל-חמת חורמה בחבלנים, כדי להי ביח שהוא עדיין שולט בארצו.

במרחץ-דמים חסרת-תקדים, בו נהרגו ונפ-צעו עשרות אלפי פלסטינים, ביניהם מחב-לים רבים ואף תושבי ירדן ותקיים — השיב המלך הקטן שנית את שלטונו ל-

קדמותו. שוב שולט המלך ההאשמי מורחה לירדן.

אולם מלחמתו של חוסיין לא הוציאה, עדיין, את העוקץ ממיתקפתם של המהכלים. ולבטח לא של הקיצוניים שבהם.

מטרת המיתקפה היתה ברורה: לא נגד ישראל, אלא נגד נשיא מצרים, נגד הסדר-רוג'רס, נגד כל המימסר ה-ערבי, נגד הפידיאון המתונים יותר מסוגו של עראפאת.

נגד העולם כולו.

במידה מסויימת, עמד העולם כולו חסר-אונים מול את-גר זה. אולם חוסר-אונים זה היה רק מיבצעי. כי לבעייה כולה היה, כמובן, פתרון: סיפוק התביעות הצודקות של היסודות המתונים בעם הפלסטיני, שילוב הפלסטינים בהסדר-שלום, הכרה בקיומם הלאומי ובזכותם לעצמאות לאומית.

לא היתה זו רק תביעה של ההגיון המדיני, אלא גם של העקרון המוסרי. ובכך מתחברות יחד הנימוקות העיקריות של תש"ל.

כי אותו מחנה צעיר שהרים את נס ההתקוממות אחרי-פרשת-גולדמן, שהכריח את הממשלה לקבל את יוזמת רוג'רס ושצהל ביום הפסקת-האש — הוא גם רשע על דגלו את התביעה המוסרית של הכרה בזכותו הלאומית של העם הפלסטיני.

כך שמו הימים האחרונים של תש"ל את הי דגש על חשיבותו המכרעת של הגורם הישראלי הפנימי — הדור הישראלי הצעיר הי מחפש לא רק מוסר חדש, אלא המגבש בליבו גם תפיסה מדינית חדשה.

את הגורם הזה איפיון בצורה מושלמת איש-השנה של תש"ל.